

2009

Zpráva o stavu drog

Liberec

Tato zpráva popisuje aktivity sociálních programů Mostu k naději, o.s., na území měst Liberec a v jeho okolí. Sekundární a terciární protidrogová prevence je realizovaná s podporou města Liberec, Libereckého kraje, Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky a Ministerstva práce a sociálních věcí. Zpráva shrnuje období realizace projektu / programu za období od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009. Poskytované sociální služby jsou řádně registrované dle Zákona o sociálních službách a mají Certifikát kvality CA RVKPP.

Zpracoval: Pavel Jäger
Most k naději
4. 1. 2010

Za správnost: Lubomír Šlapka

Obsah:

- 1) Úvod
- 2) Složení týmu – terénní pracovníci a další personál
- 3) Kontaktní list Terénních programů / projektu TP
- 4) Popis drogové scény na Liberecku v roce 2009
- 5) Interpretace statistických údajů
- 6) Spolupráce s jinými organizacemi
- 7) Kritické zhodnocení programu a navrhovaná opatření v kontextu rozvoje programu
- 8) Ekonomické náklady programu – výkon a cena
- 9) Přílohy: Certifikát kvality poskytovaných služeb

1) Úvod

Význam terénních programů (TP) spočívá především v podpoře co nejméně problémového soužití drogové (ilegální, závislé, patologické) minority s většinovou společností.

Terénní pracovníci jsou uživatelům omamných a psychotropních látek (OPL) jakýmiisi průvodci během jejich náročného životního období. Ve většině případů trvá zmíněné období několik let. Převážně jde o dobu dospívání či rané dospělosti, ale nikdy se nedá předem přesně odhadnout, jak dlouho bude trvat. Existují lidé, kteří užívají „tvrdé drogy“ desítky let a přitom pracují, jsou zapojeni do společenského života a na první pohled se od majority výrazně neodlišují. Ti mohou být pro mladé uživatele příkladem, jak se dají drogy užívat přitom „normálně“ žít.

Opomíjí se zde ale jeden zásadní fakt, kterým je lidská individualita, jak fyzická, tak psychická. Jinými slovy, někdo může drogu brát řadu let a na první dojem nikterak výrazně nevybočuje z řady, jiný bude po užívání stejných dávek za pár měsíců připomínat už od pohledu nemocného člověka. Strhané rysy ve tváři, psychické problémy a narušené vztahy s okolím drogový způsob života jen podtrhují. Dlouho pak takový člověk nebude čekat na ztrátu zaměstnání, popřípadě vyloučení ze školy. S tím souvisí pokles ekonomické úrovně a sociálního postavení občana. K popisovaným komplikacím se v neposlední řadě připojí i postupné zhoršování tělesného stavu, případně nějaká závažná nemoc, a v jisté fázi tohoto procesu se dá uživatel drog označit za sociálně vyloučeného.

Cílem terénní sociální práce je takový stav sociálního vyloučení nepřipustit, resp. aktivovat v uživateli jeho vlastní záchranné mechanismy, neboť pomoci si musí v první řadě každý sám. Pokud již se klient do pozice společensky vyloučeného dostal, je cílem TP, aby se klientova situace dále nezhoršovala.

Má-li uživatel zájem, může mu pracovník nabídnout pomocnou ruku v řešení jeho situace. Přesněji, streetworker pomocnou ruku nabízí vždy, když si všimne u klienta (popř. potenciálního klienta) nějakého problému. Nediagnostikuje a nesoudí, klade otázky, které mají uživatele přivést k náhledu na jeho situaci. Pracovník chce pomoci, ale zároveň drogovému uživateli říká, že bude zapotřebí i jeho snahy k tomu, aby se věci změnily. Je už čistě klientova věc, jak se rozhodne, zda chce svou situaci aktivně řešit a měnit, popřípadě zůstane v kontaktu s pracovníky, ale bude nadále využívat jen některé - např. základní - služby. Zatím uživatel služby změnu nechce, nebo ji z nějakého důvodu nemůže provést. Je důležité, že o možnostech pomoci ze strany TP ví. V dlouhodobém vztahu mezi klientem a pracovníkem může uživatel časem dospět k tomu, že bude změnu požadovat, nebo že bude nevyhnutelná.

Terénní pracovníci respektují individualitu klienta a individualitu jeho zakázky. Každý klient se totiž nachází v jiné situaci a jiném stádiu závislosti. Tento přístup je postaven na nedirektivní formě a nízkoprahovosti, která se též někdy překládá, jako nabízet hodně a požadovat málo. To ovšem neznamená, že je TP bez pravidel, nebo že na klienty nemá žádné požadavky. Ty se odvíjejí hlavně od toho, co si klient s pracovníkem domluví.

Klient si může stanovit cíl, kterého chce dosáhnout a spolu se streetworkerem hovořit o tom, jak se daří jeho naplňování, co mu dělá potíže, popř. jak je překonávat. Cíl by měl být reálný, může se skládat z menších dílčích cílů, plněných postupně. Ještě zpět k povinnostem klienta ve vztahu k okolí, státu, atd. Na ty se snaží pracovníci TP klientelu upozorňovat a zároveň jim připomínají jejich práva, která jsou porušována. Sociálně-právní neznalost

některých klientů různým organizacím umožňuje upevňovat své finanční a mocenské postavení a tím nižší sociální vrstvy dále deprivovat.

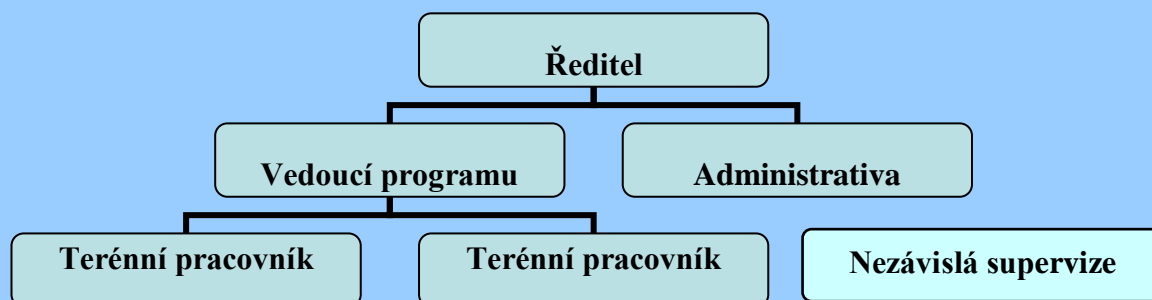
Další aktivitou programu je propagace K-centra. Pracovníci TP se snaží motivovat klienty k návštěvě kamenného zařízení, čímž dochází k předávání kompetencí na uživatele. Sami si klienti mohou do K-C zajít v případě, že potřebují výměnu nebo konzultaci, případně jinou službu, kterou terénní program nenabízí (potravinový či hygienický servis, praní prádla, atd.). Uživatelé se tím pádem mohou více podílet na řešení svých problémů a nečekají pouze, kdo za nimi s pomocí přijde.

O náplni práce terénních programů zaměřených na uživatele drog je dále psáno v Listu služeb.

2) Složení týmu – terénní pracovníci a další personál

Realizační tým terénních programů pro oblast Liberce a okolí je složen z pracovníků programu TSP (terénních sociálních pracovníků) a z pracovníků zajišťujících správu, supervizi a kontrolu programu.

Organizační diagram:

Pracovníci TSP:

Jan Reichl
Kateřina Vyhlídková

Správa:

Lubomír Šlapka – ředitel / realizátor / intervizor programu
Pavel Jäger – vedoucí programu – projektu
Sekce Ekonomiky a administrativy / audit Ing. Olga Matějková

Supervize:

Mgr. Dana Šedivá – supervizor není závislý, ani podřízený organizaci

Poznámka:

Náklady na správu nepřesahují 10% rozpočtu programu – projektu za rok

3) Kontaktní list Terénních programů / projektu TP

Terénní programy Liberec – územní pracoviště Most k naději o.s.

Přímá působnost programů	Liberec, Frýdlant v Čechách a okolí, Hejnice, Nové Město pod Smrkem, Turnov, Semily, Jablonec nad Nisou		
Vedoucí terénních programů	Pavel Jäger	+420 606 713 034	vedouci.tp@mostknadeji.cz
Ředitel organizace – statutár	Lubomír Šlapka	+420 602 338 092	reditel@mostknadeji.cz
Adresa územního pracoviště	Rumunská 5/a, 460 01 Liberec 1		tel.: + 420 482 713 002
Adresa sekretariátu ředitele	P. Jilemnického 1929, 434 01 Most 1		tel.: + 420 476 104 877
IČO a Registrační číslo MV	IČO: 63125137 Registrační číslo MV ČR: II/OS/1 – 27632/95-R		
Supervize a Intervize	Mgr. Dana Šedivá / Lubomír Šlapka		

Terénní sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách

Pavel Jäger – vedoucí programu, pracovník v sociálních službách, terénní pracovník
Alena Havelková – sociální pracovníce, terénní pracovníce
Kateřina Vyhliďková – pracovníce v sociálních službách, terénní pracovníce
Jan Reichl – pracovník v sociálních službách, terénní pracovník
Dočasně neobsazeno
Dočasně neobsazeno

Základní principy, metody a cíle programu

Cílová skupina

Terénní pracovníci se zaměřují zejména na lidi zneužívající ilegální drogy, latentní nitrožilní drogové uživatele ve věku od 15 let. Dále na osoby přímo i nepřímo ohrožené drogovou problematikou.

Pracovníci TP (terénního programu) aktivně vyhledávají a kontaktují zejména tyto rizikové skupiny:

- Dlouhodobí drogoví uživatelé
- Osoby užívající drogy příležitostně a lidi experimentující s drogami
- Sexuální partneři a rodinní příslušníci uživatelů drog

– těmto osobám je služba poskytována anonymně a zdarma

Cíle programu

- Navázání a udržení, pokud možno pravidelného, kontaktu se skrytou populací problémových uživatelů drog.
- Harm Reduction: minimalizace zdravotních a sociálních rizik v populaci (nejen) injekčních uživatelů drog v Liberci, Jablonci nad Nisou, na Frýdlantsku, v Turnově, v Semilech a okolí.
- Vedení klienta k osvojení zásad přispívajících ke snižování zdravotních a sociálních škod při užívání drog.
- Zmapování drogové scény.
- Boj proti sociálnímu vyloučení klienta, pakliže k němu již došlo, působí TP proti zhoršování situace. Aktivní účast klienta v procesu je nutná.
- Snižování dopadu injekčního užívání drog na obecnou populaci (např. sběr použitých stříkaček).
- Rozvoj spolupráce s dalšími institucemi poskytujícími služby pro uživatele drog v Libereckém kraji. Účast na komunitním plánu, atd.

Metody terénní práce

- Program využívá metody terénní sociální práce, aktivně přispívá k boji proti sociálnímu vyloučení, poskytuje sociální poradenství, informace z oblasti OPL (omamných a psychotropních látek), krizovou intervenci, asistenční a jiné služby.
- Vedení klienta k osvojení zásad přispívajících ke snižování rizik při užívání drog, prevence přenosných chorob, atd.
- Postupné motivování klienta ke změně životního stylu, nebo k bezpečnějšímu chování (např. bezpečnější způsoby aplikace drogy, bezpečnější – legální – shánění financí, atd.).
- Pomoc při pojmenovávání klientových problémů s drogami, nahlédnutí na aktuální situaci. Podpora v aktivním zapojení klienta do běhu jeho života = postupné přebírání odpovědnosti za svůj život.
- Podpora a motivace klienta ve vztahu k práci, škole, bydlení, popř. k dluhům či jiným závazkům.
- Mapování drogové scény.

Principy terénní práce

Potřebnost a individuální přístup

- Uživatelům drog jsou poskytovány služby v rozsahu podle jejich individuálních potřeb.
- Jednotlivým klientům jsou poskytovány pouze služby, které aktuálně potřebují a v rozsahu, který odpovídá míře jejich vlastních schopností.

Harm Reduction

- Drogy a způsoby jejich užívání jsou rozlišovány na škále od nepřijatelných rizik k méně rizikovým. Míra rizika je měřítkem potřebnosti, proto jsou služby poskytovány především injekčním uživatelům, dále uživatelům tzv. tvrdých drog a uživatelům drog v obtížné životní situaci.
- Osobám blízkým a uživatelům drog s malým rizikem jsou poskytovány služby pouze v rozsahu, které umožňuje volná kapacita programu.

Nízkoprahovost / dostupnost

- Služby jsou přístupné všem, kteří spadají do cílové skupiny. Pro poskytování služeb jsou stanoveny pravidla, která zajistí kvalitní a bezpečné prostředí pro klienty i pracovníky.
- Terénní program se realizuje v přirozeném prostředí uživatelů, tzn. venku na ulicích, v parcích, v barech, hernách a v klubech. Případně doma u uživatelů – v bytech nebo domech, na squatech, apod.
- Hlavními znaky jsou: anonymita, bezpečí, bezplatnost, důvěra, jasně stanovená pracovní doba, otevřenost, pro klienta možnost nebýt střízlivý, případné sankce nezamezí poskytování tzv. minimálních služeb.

Odbornost a spolupráce

- Služby jsou poskytovány personálem s odpovídajícím vzděláním a praxí.
- Respektujeme, že každý klient je odborníkem na svůj život – má své možnosti a schopnosti, sám se rozhoduje, hodnotí užitečnost a efektivitu služeb.
- Klienti nejsou objekty péče, ale aktivní součástí poskytovaných služeb.

Bezpečí

- Program poskytuje prostor, ve kterém platí přehledná a srozumitelná pravidla.
- Pracovníci respektují rozsah kompetencí svých rolí, jednájí očekávatelně a zdvořile.
- TP poskytuje útočiště k odpočinku, řešení problémů a k ventilaci stresu, nikoli skrýš před důsledky špatného chování.

Klienti nelžou

- Pracovník bere klientova slova jako pravdivá, nemá-li důvod, nezpochybňuje je.
- Pokud klient uvádí nepravdivé a zkreslené informace, streetworker se zajímá o to, co jej k tomu vede. Pomocí lži nelze prohlubovat vzájemný vztah, získat / poskytovat kvalitní služby. Velkou roli zde hraje otázka důvěry mezi pracovníkem a uživatelem služby. Je dobré, když klient pochopí, že se nemusí přetvařovat a lhát.

4) Popis drogové scény na Liberecku v roce 2009

Liberec

V Liberci je nejrozšířenější ilegální „tvrdou“ drogou pervitin, z tzv. měkkých drog se nejčastěji zneužívá marihuana. Na taneční scéně se zneužívá extáze, která je ale často nekvalitní a nemá požadované účinky. To potvrzuje dlouhodobě sledovaný trend snižování kvality této drogy. Výrobci do ní přidávají jiné druhy amfetaminů, původní MDMA se v „koulích“ (slangově) vyskytuje údajně už jen zřídka. Z praxe známe případ, kdy uživatelka na taneční párty zkonsumovala během večera pět extází. Nejprve prý vůbec neúčinkovaly, proto zvyšovala dávku. Za více než hodinu se ale dostavil účinek všech pěti kusů naráz a uživatelka popisovala obrovský příval energie, postupně ale také zmatenost a při doznívání účinku nepříjemný stav (tělesný i psychický). Někteří uživatelé nahrazují extázi pervitinem, který má sice jiný, zato prý ale spolehlivý účinek.

Opiáty klienti, podle našich informací, pravidelně neužívají. Při sezónním sběru však experimentují s opiem, které získávají z nezralých makovic. Výsledný produkt se kouří. Heroin ani subutex většinou uživatelé služby TP nevyhledávají, mají z nich obavu (resp. z fyzické závislosti) a raději zůstávají u „osvědčeného“ pervitinu. Opiáty znají někteří klienti pouze z experimentu. Jedním z důvodů absence syntetických opiátů u klientů TP může být i to, že Liberecký kraj nepatří k tradičním heroinovým oblastem. Nabídka je zde tedy minimální. Pakliže chce uživatel heroin, pojedje pro něj nejspíš do Prahy, popř. do Ústeckého kraje. Máme informace o lidech, kteří kouří heroin. Nejedná se ovšem o klienty programu a je těžké s nimi navázat kontakt. Užívání heroinu popisují jako kontrované a bezproblémové. Z materiálního hlediska jim TP nemá (mimo alobalu) co nabídnout. Pomoci mohou odborné informace o rizicích spojených s braním „H“, na ně zatím ale uživatelé příliš neslyší, nebo se nad nimi jen pousmějí. Nabízí se zde paralela s konzumenty marihuany, kteří své užívání bagatelizují a nepřipouštějí si rizika, včetně vzniku paranoidní schizofrenie.

Halucinogeny jsou na drogové scéně zastoupeny houbami a LSD. Halucinogenní lysohlávkou konzumují klienti převážně na podzim (krátce po sběru), experimenty s LSD jsou celoroční záležitostí, oblíbené i na tanečních akcích. K halucinogenům jsou někteří uživatelé OPL zdrženliví, často kvůli špatnému předchozímu zážitku. Jiní konzumenti drog si naopak rádi zpestří braní pervitinu jakoukoliv drogou, kterou mají po ruce.

Dlouhodobě experimentují a všemožné druhy látek kombinují, což je nebezpečné kvůli nevyzpytatelným účinkům.

Z legálních drog je nejvíce zneužívaný alkohol a cigarety, látky, od nichž se mnoho uživatelů odráží k aplikaci jiných drog. Cesta od legálních látek k nelegálním vede často přes nadužívání léků nebo marihuany. Obecně se o THC hovoří jako o tzv. přestupní látce k „tvrdým“ drogám. Pakliže by tomu skutečně tak bylo, stoupl by zanedlouho počet lidí užívajících pervitin či heroin několikanásobně. Zvláště v naší zemi, která patří (ve věkové skupině 15–26 let) mezi největší konzumenty konopí v Evropě.

Není záměr marihuanu podceňovat, na uživatele může mít nesporně destruktivní účinky, nicméně je potřeba na ni nahlížet reálným způsobem, jako na všechny drogy. O užívání rozpouštědel nemají pracovníci TP žádné informace, s výjimkou dřívějších experimentů několika klientů. Scéna je, co se týká distribuce látek, pravděpodobně z větší části samozásobitelská. Pervitin totiž není těžké, se základními chemickými znalostmi a potřebnými ingrediencemi, „uvařit“ prakticky kdekoliv. Marihuanu si uživatelé pěstují za oknem, v tzv. skříní, nebo ji kupují či vyměňují za jiné drogy.

V Liberci funguje převážně uzavřená nelegální drogová scéna s místními projevy scény otevřené.

Uzavřená drogová scéna se vyznačuje tím, že užívání drog je prováděno skrytě. Většinou v bytech nebo soukromých domech, či na místech, která jsou vybydlená, opuštěná, hůře dostupná veřejné nebo policejní kontrole. K aplikaci drogy dochází individuálně (doma o samotě) či v malých „drogových skupinkách“. Po odeznění účinků drog se uživatel často snaží vypadat a chovat „normálně“. Po užití pervitinu navíc dochází k projevům stihomamu a dalších vedlejších účinků drogy, které uživatele spíše nutí k izolaci. Průnik a práce v uzavřené drogové scéně jsou velmi náročné na trpělivost, znalosti, důvtip i osobní schopnosti terénních pracovníků. Často je práce na uzavřené drogové scéně podmíněná kooperací s aktivním uživatelem drog, bez jehož pomoci by nebylo možné do drogových bytů a dalších skrytých lokalit vstoupit a už vůbec ne se v nich bezpečně pohybovat.

Uzavřená drogová scéna se projevuje hlavně na sídlištích a v zimě, kdy se část scény otevřené stává uzavřenou. Uživatelé pohybující se na uzavřené scéně mají často obavy, zda terénní program nespolupracuje s policií, protože sami zákon překračují. Během prvního kontaktu se někteří uživatelé drog poměrně snadno rozmluví o svém „koníčku“, často hned využijí výměnného programu či jiné služby. První kontakt však někdy bývá i kontaktem posledním, popřípadě spolupráce pokračuje, až při dalším neplánovaném kontaktu na ulici, v baru, atd. To znamená, že klient službu aktivně nevyhledá. Pracovníci TP pak nemají zpětnou vazbu a nevědí, zda si klient jde vyměnit stříkačky do libereckého K-centra, nebo jestli si raději zajde do lékárny. Může být také v kontaktu s uživatelem, který pro něj materiál s TP nebo v K-C vymění. Z některých lékáren mají streetworkeri zprávy o prodaných stovkách kusů stříkaček měsíčně, převážně mladým lidem. Cena jedné stříkačky se v některých lékárnách vyšplhala až na 10 Kč.

Uživatelé pohybující se na uzavřené drogové scéně z nějakého důvodu nechtějí přijít do kontaktu s TP, zřejmě kvůli obavám o svou bezpečnost a také kvůli nedostatečné informovanosti o službě. Mnozí uživatelé drog si totiž činnost streetworkera spojují s nucením do abstinence, popř. s vnucováním jiných dogmatických myšlenek. Roli hraje také věk uživatelů a doba jejich užívání.

Ze zkušenosti vyplývá, že čím je toxikoman starší, tím se méně ostýchá. Jedna klientka se pracovníkům svěřila s tím, že až po dvou letech braní drog využila nízkoprahového terénního programu, přičemž o něm věděla prakticky po celou dobu. Pracovníci TP spolupracují i s klienty, kteří přebývají ve vybydlených objektech, popř. v nebytových prostorách typu garáží, průmyslových staveb, apod.

Otevřená drogová scéna se vyznačuje tím, že je patrná přímo na ulici. Jde o neskrývané užívání drog a jasně identifikovatelné skupiny toxikomanů, nijak netající svou závislost. Intoxikovaní vykazují zřetelné příznaky po požití drogy: nekoordinované vlnivé pohyby, zmatenost, rychlá mluva, rozšířené zornice či jiné znaky. Často ještě narušují veřejný pořádek. Braní drog, jak sami uživatelé říkají, se pro ně stalo součástí životního stylu a bez drog si už své bytí nedokážou představit. Ve většině případů tento stav nehodlají měnit, popřípadě změnu odkládají nebo pro ni hledají motivaci. Otevřená drogová scéna je v Liberci patrná v centru města, např. v těsné blízkosti obchodních center Tesco a Delta. Uživatelé OPL zde tráví celé dny, přičemž nejspíš shánějí peníze na drogy a páchají majetkovou trestnou činností. Také „chrámy konzumu“ jako OC Nisa nebo Globus (a řada supermarketů) dávají toxikomanům možnost přivýdělnku a shromažďování. Například obchod Marks and Spencer hlásí každý víkend průměrně 5000 Kč ztráty, jen co se potravin týče. Odcizené věci, nejčastěji kosmetika, drogerie, alkohol či potraviny, se pak prodávají pod cenou na tzv. drogových bytech nebo přímo ulici. Od některých klientů se dozvídáme, že kradené věci vykupují i někteří obchodníci (restaurace, večerky).

Motivace ke změně, léčba, abstinence, relaps. Jakési světlé chvílky, kdy klienti mluví o celkové změně, se objevují u každého z nich. Terénní pracovníci se v takových momentech snaží podpořit motivaci klienta a předávají kontakty na léčebny, psychiatry či komunity. Při následném kontaktu se však klienti často chovají, jako by nikdy o léčbě nemluvili, nebo zmírňují naléhavost problému a mluví o domácí detoxikaci. Ta se mnohdy podaří, klient pak několik dnů, ba i týdnů, abstinuje, ale následně pod tlakem okolí (známých toxikomanů), stresu, nebo z jiného důvodu, zrelapsuje. Podobný průběh má většina pokusů o samoléčbu, které jsou programu známé. Uživatel se vrací na drogovou scénu a bere až do doby, kdy začne pociťovat naléhavý duševní problém (může jít i o toxickou psychózu). Pak je opět nucen přemýšlet o svém stavu a může zvažovat změnu. K abstinenci někoho dožene i to, že se stane obětí trestné činnosti, je např. okraden či napaden svým „kamarádem“. Ani taková motivace ale nebývá trvalá. Problém je v návratu do původního drogového prostředí. Motivaci ke změně životního stylu musí klient prokazovat v přímém kontaktu s aktivními uživateli drog, známými či „kamarády“.

Dlouhodobé braní člověka často zbaví kontaktu s rodinou i dalšími „normálními“ lidmi. Abstinující se pak potýkají se samotou a popisují vnitřní prázdnotu. K získání nových společenských kontaktů jsou potřeba určité dovednosti, jež člověk poddávající se roky patologiím, zapomíná. Podobná je situace, kdy člověk úspěšně dokončí několikaměsíční léčbu a vrací se zpět do města. Zde je vhodné klientovi / exklientovi doporučit nástup do terapeutické komunity, kde může ještě řadu měsíců nabírat síly a získávat sociální dovednosti do nového začátku. Liberečtí klienti o léčbu v minulém roce příliš zájem nejevili. Jejich motivace, jak je popsáno výše, značně kolísá.

Trasy a mapovaná místa

Pracovníci TP se zdržují nejvíce v centru města. Kolem nádraží MHD – Fügnerova ul., okolí vlakového nádraží. Díky velké migraci lidí se dá mnoho uživatelů a potenciálních uživatelů potkat i na autobusovém nádraží, na zastávce tramvaje Rybníček a v přilehlém

parku u kulturního domu. Další místa výskytu toxikomanů jsou městské parky a okolí Papírového náměstí. Pracovníci také pravidelně chodí na sídliště Kunratická, Broumovská, Rochlice, či do Vesce. Podobně, jako je na Kubelíkově třídě starý obchodní dům Horizont, jsou obdobná, zčásti nevyužívaná stavení i na dalších sídlištích. V některých jsou non stop bary a herny a shromažďují se v nich uživatelé drog. K mapování terénu patří návštěvy vyhlídek, kam si chodí klientela drogy aplikovat.

Streetworkeři pravidelně navštěvují herny a non-stop podniky (převážně v centru města), kde někteří klienti kombinují svou drogovou závislost s gamblingem (závislostí na hře). Do výherních hracích automatů vkládají toxikomané nemalé částky, což má často za následek zásadní narušení jejich mezilidských vztahů a existenční potíže nejen samotných hráčů, ale i jejich blízkých.

TP má ambici mapovat i okrajové části Liberce, jako je např. Ostašov, Machnín a podobné, avšak je omezen časovou a personální kapacitou. Dva pracovníci působí v ulicích města dvakrát týdně, ve středu a pátek, mezi 13. a 18.30 hod.

Propojenost scény

Drogová scéna v Liberci je propojena s drogovou scénou v nedalekém okolí, např. s Jabloncem nad Nisou, Turnovem, městy a obcemi zhruba do 50km. Z této spádové oblasti sem jezdí jiní uživatelé pro drogy a kvůli drobné majetkové trestné činnosti. Výjimkou však není ani spolupráce uživatelů se známými v Praze nebo v Ústí nad Labem. Ve větších městech klienti využívají pohybu mas lidí a větší anonymity. Často střídají místa pro trestnou činnost, protože časem je už obsluha obchodů i policie zná.

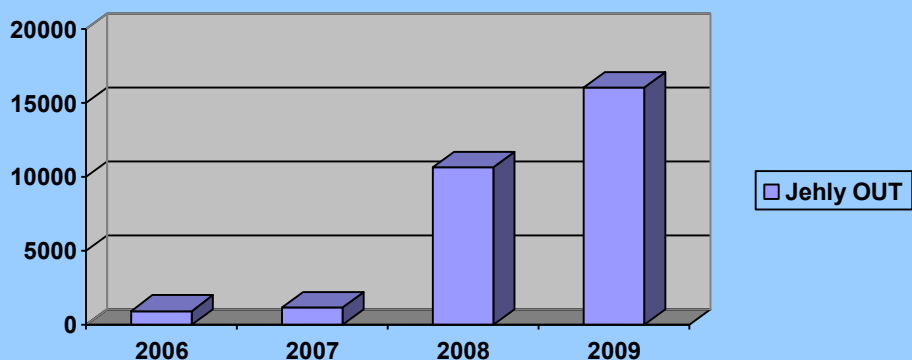
Typický klient

Typický uživatel služby je muž ve věku 26 let, užívá pervitin intravenózně (do žíly), dále kouří konopí a pije alkohol, cizí mu nejsou ani léky. Z dřívějšíka má zkušenosti s halucinogeny, kokainem i s extází. V době největší osobní krize má klient občas snahu od primární drogy abstinovat, což se mu daří (v průměru) maximálně několik týdnů. Po dobu abstinence nahrazuje pervitin zvýšeným užíváním ostatních drog, které považuje za méně škodlivé. Zkušenosti s ústavní léčbou zatím nemá, s ambulantní formou ano. Uvádí problémy s emoční nestabilitou, popř. s jinou duševní poruchou. Dále má fyzické bolesti celého těla nebo se cítí být unavený a celkově oslabený. Klient je vyučen, veden na ÚP jako nezaměstnaný. Příležitostně pracuje na brigádách. Bydlí u známých, popř. rodinných příbuzných. Vztah s rodinou popisuje jako narušený, s některými členy rodiny se nestýká vůbec. Má dluhy v řádech desítek tisíc korun, které jsou rozloženy u několika bankovních i nebankovních organizací. Dluhy většinou vznikly neplacením splátek na zboží, kdy klient špatně odhadnul své možnosti. Dále hrají roli pokuty zvětšené o penále, neplacení výživného, apod.

5) Interpretace statistických údajů

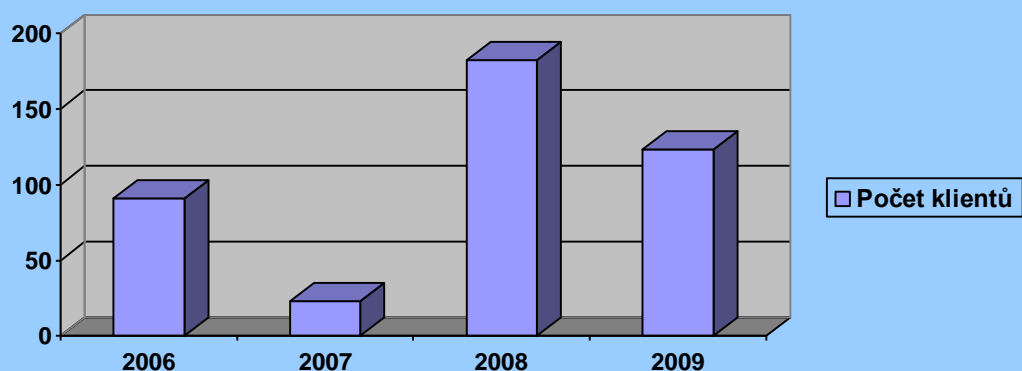
Za rok 2009 se mezi klienty programu v Liberci distribuovalo **16 053** injekčních setů (stříkačka, sterilní voda, dezinfekce, bavlněné filtry).

Srovnání počtu vydaných stříkaček v letech 2006–2009

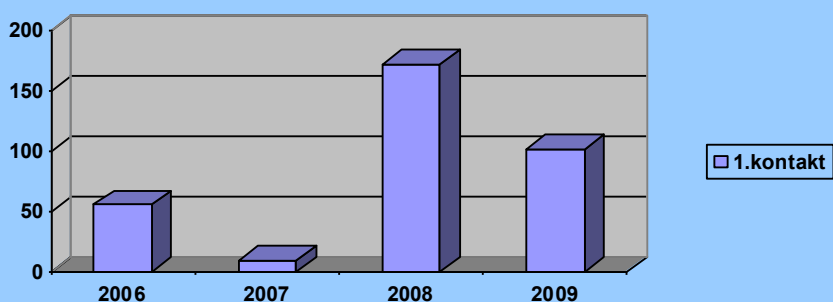
Pracovníci obsluhovali **123** klientů, z nichž **102** jich vstoupilo do služby poprvé. Z toho vyplývá poměrně velká migrace klientů v rámci severních Čech i celého státu. Důvody jsou různé. Od útěku před zákonem do jiného regionu, přes migrování za rodinou, za prací, popř. kvůli změně životního stylu. Výjimkou není ani zmizení člověka náhle a „beze stop“.

Srovnání počtu klientů v letech 2006–2009

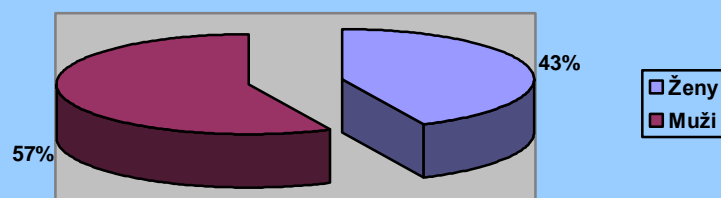

Poznámka: nejnižší počty klientů terénního programu v roce 2007, byly zapříčiněny změnami ve vedení programu, jeho oddělením od programů K-centra a samostatným evidováním od ostatních služeb.

Srovnání počtu 1. kontaktů v letech 2006–2009

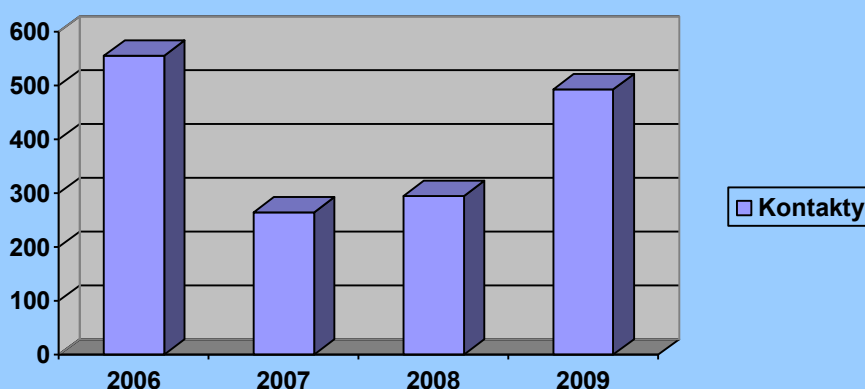

Mezi klienty v uplynulém roce převládali muži, kterých bylo celkem **70**, program spolupracoval také s **53** ženami.

S uživateli služby proběhlo celkem **493** kontaktů, při nichž klienti využili **306x** výměnný program. To poukazuje na fakt, že drtivá většina uživatelů služby aplikuje drogu nitrožilně.

Srovnání počtu kontaktů v letech 2006–2009

Oproti roku 2008 lze sledovat nárůst vydaného injekčního materiálu (z 10 660 na 16 053 ks stříkaček). Jeden z důvodů lze připsat větší snaze TP kontaktovat uživatele OPL, než v minulém roce. Nárůst byl, ve srovnání s předchozím rokem, zaznamenán i v případě případových prací (z 0 na 4), což svědčí o hlubší spolupráci s jednotlivými klienty a jejich větší důvěře v program.

Markantní nárůst je vidět i v počtu nalezených použitých stříkaček, který se zvýšil **z 67 na 136 ks**. Cílová skupina se oproti minulému roku změnila, ne však v hlavních rysech spolupráce, nebo užívaných drog. Výše jsou popsány hlavní důvody změn: migrace, abstinence nebo pokusy abstinovat, zatýkání.

6) Spolupráce s jinými organizacemi

Velmi dobrá je spolupráce s libereckým městským úřadem a Městem Liberec konkrétně s paní náměstkyní primátora Naďou Jozífkovou, dále s paní Svatoňovou ze sociálního odboru. Spolupráce je navázána také s matrikou, díky které se klienti TP snaží vyřídit si nové doklady. Terénní program se podílí na komunitním plánu města, který zlepšuje komunikaci mezi poskytovateli sociálních služeb a umožňuje předávání informací a okrajově

i sdílení zkušeností. V rámci magistrátu se dále osvědčuje ještě čerpání informací z radničního infocentra, a to především ohledně možností ubytování pro klienty TP. Přínosná je spolupráce občanskou poradnou, zřízenou „D“, o.s. Probační a mediační službu, kam odkazujeme část klientely s různými právními problémy. Velmi oceňujeme možnosti setkání typu „sociální multiteam“. V rámci širšího regionu spolupracujeme samozřejmě s Krajským úřadem Libereckého kraje.

7) Kritické zhodnocení programu a navrhovaná opatření v kontextu rozvoje programu

Ve druhé polovině roku 2009 ukončil pracovní poměr jeden pracovník a nahradil jej nový. Terénní program v Liberci se tím pádem musel snažit o udržení důvěry stávajících klientů, což se zatím daří. To považujeme za malý úspěch. V současné době zmínění uživatelé využívají hlavně výměnného programu. Po prohloubení důvěry v pracovníky TP bezpečně a kontrolovaně užívat OPL a s pomocí streetworkerů začít řešit své problémy.

V proběhlém roce byla služba testování screeningovými testy na hepatitidu C a HIV rozšířena o testování na syfilis. V příštím roce chceme otestovat širší okruh uživatelů a získat přehled o promořenosti cílové skupiny těmito nemocemi. Pro testování v rámci terénního programu nejsou však vždy optimální podmínky, například v zimním období.

Jednou z nejdůležitějších aktivit, kterou je třeba v následujícím roce více rozvinout, je zaměření se i na jiné složky sociální práce. Jde především o prevenci a dále lepší prezentaci a propagaci našeho programu, jak v očích široké veřejnosti, tak u institucí, se kterými již máme navázanou spolupráci.

Největším rizikem do budoucna je nedostatečné finanční zajištění programu. Nedostatek peněz by mohl výrazně ovlivnit kvalitu i kvantitu poskytovaných služeb. Jednou z možností, jak zajistit finanční stabilitu programu, by mohlo být úspěšné získávání dotací z Evropských fondů.

Výhled na rok 2010

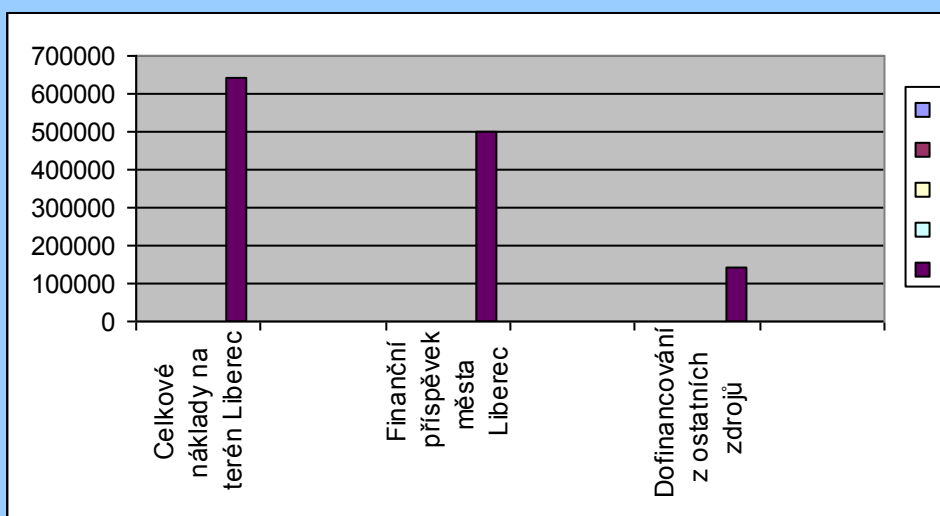
Rádi bychom prohlubovali spolupráci s jednotlivými uživateli a budovali tolik potřebnou důvěru, bez níž by se naše povolání neobešlo. Je důležité, abychom postupně vyvraceli veškeré škodlivé mýty, které se na naše působení nabalují a ukazovali klientům a potenciálním klientům pravý rozsah služby. Díky nízkoprahovosti a otevřenému přístupu máme v plánu proniknout hlouběji do drogové scény a trpělivě a ochotně pracovat s lidmi na okraji společnosti, ale i s těmi, kteří se tam ještě nedostali.

Jsme připraveni přizpůsobovat terénní program požadavků cílové skupiny, měnit zaběhlé stereotypy a snažit se o větší pochopení života v závislosti. Jsme rádi za každou připomínku či návrh ze strany klientů. Na politické úrovni budeme nadále poukazovat na závažnost drogového problému ve městě tak, abychom mohli plnohodnotně dělat svou práci. Doufáme, že spolupráce se zmíněnými organizacemi bude pokračovat a ještě více se rozvine. Výhledově by TP měl začít spolupracovat s více ubytovnami a azylovými zařízeními. O přednášky s drogovou problematikou je zájem ze strany škol, nicméně kvůli omezeným personálním možnostem nejsme schopni poptávku naplnit. Logicky odkazujeme zájemce o preventivní přednášky na Maják, o.s., jež se primární prevencí zabývá, hlásí ale také plnou kapacitu. Chybějící smysluplnou primární prevencí ve školních osnovách vnímáme jako závažný problém. Nejde přitom jen o prevenci drogovou, ale i problematiku menšin, extremismů, finanční gramotnosti a jiné.

V roce 2010 by mělo být samozřejmostí další vzdělávání pracovníků programu, odborné stáže, atd. To bude ale také záviset na finančních možnostech organizace. Zbytek je lidský faktor nás pracovníků, a ten do práce s uživateli drog může vnést porozumění, přijetí a třeba i naději lepší budoucnosti pro klienty a deprivované lidi vůbec.

8) Ekonomické náklady programu – výkon a cena

Celkové náklady všech terénních programů	1 996 959,06 Kč
Celkový počet klientů	384
Počet klientů v Liberci	123
Náklad na 1 klienta/rok	5 200,- Kč
Náklady na terén Liberec	639 600,- Kč*
Z toho:	
Finanční příspěvek města Liberec	500 000,- Kč
Dofinancování z ostatních zdrojů:	(neuzavřeno)
MPSV ČR, Úřad vlády ČR, KÚ Libereckého kraje	139 600,- Kč

*) Tyto náklady nezahrnují nepřímé náklady, které jsou hrazeny z jiných kapitol a nejsou tudíž promítnuty do ekonomických nákladů programu. Nepřímé náklady jsou zahrnuty pod projekt K-centra Liberec a podstatně převyšují náklady přímé.

9) Přílohy: Certifikát kvality poskytovaných služeb

	
Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky	
<i>uděluje na základě návrhu Výboru pro udělování certifikací</i>	
CERTIFIKÁT	
<i>Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP) prohlašuje na základě kladného výsledku msního šetření vyhodnoceného protokolem č. 54/2008 ze dne 24. listopadu 2008 a navazného rozhodnutí RVKPP ze dne 30. ledna 2009, že odborná způsobilost organizace byla prověřena a sledována v souladu s požadavky Standardů odborné způsobilosti pro zařízení a programy poskytující odborné služby problémovým uživatelům a závislým na návykových látkách, 2. revize, srpen 2003</i>	
DRŽITEL CERTIFIKÁTU:	o.s. MOST K NADĚJI
REGISTROVANÉ SÍDLO DRŽITELE:	RUMUNSKÁ 5/A, 460 01 LIBEREC
ROZSAH UDELENÉ CERTIFIKACE:	TERÉNNÍ PROGRAM
<i>Další vysvětlení týkající se předmětu a aplikovatelnosti certifikovaných služeb je možno získat u Výboru pro udělování certifikací RVKPP, nábřeží Edvarda Beneše 4, 118 01 Praha 1 - Malá Strana</i>	
ČÍSLO CERTIFIKÁTU:	54/2008
DATUM VYDÁNÍ:	30. ledna 2009
DATUM PLATNOSTI:	24. listopadu 2011
	
	doc. MUDr. PhDr. Kamil Kalina, CSc.
	<i>výkonný místopředseda RVKPP</i>